

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

Nuorten Lääkärien Yhdistys lähtökohtaisesti kannattaa oma-aloitteista tiedonluovutusoikeutta silloin, kun käsitellään henkeen tai terveyteen kohdistuvan väkivallan uhkaa.

Vakavaa rikosta suunnittelevan kohdalla tiedonluovutusoikeus voisi mahdollistaa avun saamisen ajoissa, sekä ehkäistä vakavia väkivaltarikoksia. Tämä kuitenkin vaatii huomattavaa lisäkoulutusta sekä nykyistä sujuvamman mahdollisuuden poliisin konsultoimiseen.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Yhdistys katsoo, että uhkaavan rikoksen kahden vuoden raja vähimmäisrangaistuksessa on liian matala. Ennakoivien tekijöiden toteaminen ja tunnistaminen ei ole yksiselitteistä, ja liian matala raja lisää riskiä turhille ilmoituksille. Nämä kuormittavat terveydenhuoltoa ja poliisia, sekä rikkovat potilas-lääkäri-suhdetta. Terveydenhuollon ammattilaiset ovat oman alansa asiantuntijoita, eikä nykyinen koulutus anna valmiuksia arvioida mahdollisen rikoksen vakavuusastetta tai tarkkaa rikosnimikettä ja siten sen rangaistavuutta.

Mikäli lakiin kirjattaisiin ilmoitusvelvollisuus, tulisi sanamuodon olla mahdollisimman yksiselitteinen. Nykyinen muotoilu ei tavoita lakimuutoksen tavoitetta ja on liian laava.

Myös ilmoituksesta seuraava prosessi on huomioitava potilaan näkökulmasta. Toisten vahingoittaminen on tyypillinen pakkoajatus, johon todellisuudessa harvoin liittyy riskiä toteuttamisesta. Usein nämä ajatukset ovat myös potilaille äärimmäisen kuormittavia. Hoidossa

keskeistä on luottamuksellinen potilas-lääkäri-suhde, jossa potilas uskaltaa ottaa ajatustensa sisällön puheeksi.

Mikäli terveydenhuollon ammattilainen olisi veloitettu ilmoittamaan näistä ajatuksista, estäisi tämä hyvin suuren potilasryhmän hoitopääsyä ja -hakeutumista. Ilmoitusvelvollisuus voi myös johtaa epätarkoituksenmukaisiin viranomais selvittelyihin tilanteessa, jossa ensisijaisesti tarvitaan tukea ja apua terveydenhuollolta.

Potilaiden tulee voida luottaa terveydenhuollon ammattilaisiin ja hakeutua hoitoon tarvittaessa. Joskus tiedot voivat olla hoidollisesti tärkeitä, ja sanktioiden pelossa kertomatta jääneet asiat voivat johtaa potilasturvallisuuden vaarantumiseen.

Yhdistys ei kannata ilmoitusvelvollisuuden laajentamista nykyisen esityksen mukaiseksi.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

Yhdistys näkee, että poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien uhkien ennaltaehkäisemiseksi on perusteltua. Oikein toteutettuna tämä voisi parantaa viranomaisyhteistyötä sekä tukea oikea-aikaista puuttumista riskikäyttäytymiseen.

Rajan tietojen luovuttamiselle tulee olla riittävän perusteltu, sillä liian matalalle asetettuna tämä voi kääntyä itseään vastaan. Potilaat ovat usein perillä oman toimintansa vaikutuksista, ja matala kynnyks tietojen luovuttamiselle voi johtaa siihen että hoitoon ei hakeuduta. Tällöin lain tarkoitusperä vesittyä eikä lakimuutoksella saavuteta toivottua lopputulosta, vaan sen sijaan heikennetään luottamusta terveydenhuoltoon potilasryhmissä, joissa tämä on ensiarvoisen tärkeää.

Lakimuutoksen toteutuessa on keskeistä, että tietopyynnöille luodaan valtakunnallisesti yhtenäiset prosessit joiden aikana vain välttämättömät henkilöt käsittelevät potilasasiakirjoja. Pyyntöjen tulee olla myös selkeästi rajattuja, jotta niihin vastaaminen on selkeää ja sujuvaa, eikä epätarkoituksenmukaisia potilastietoja luovuteta turhaan.

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

Yhdistys kannattaa oikeutta tehdä rikosilmoitus työntekijään kohdistuneen rikoksen osalta silloin, kun työntekijä tätä työnantajaltaan sosiaali- ja terveysalalla pyytää. Tulevaisuudessa tämä voisi lisätä työturvallisuutta sekä vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön kohdistuvaa väkivallan uhkaa. Ilmoitusprosessin tulee olla yhteneväistä ja selkeää sekä työnantajan, että työntekijän osalta. Työntekijälle tulee varata riittävä tuki prosessin yhteydessä.

Muut kommentit.

Jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa ilmoituksen poliisille silloin, kun vakavan henkeen ja turvallisuuteen liittyvä uhka on ilmeinen. Valmistelussa oleva lakiesitys on tulkinnanvarainen, ja

ilmoitusvelvollisuuden osalta esitetty muotoilu vaarantaisi luottamuksellisuuden hoitosuhteissa. Yhdistys katsoo että nykyinen lainsäädäntö tiedonluovutusoikeudesta on riittävällä tasolla. Keskeisempää olisi kehittää ja selkiyttää nykyisiä prosesseja, sekä helpottaa avun saamista silloin, kun riski vakavalle väkivaltarikokselle on kasvanut.

Huttunen Ellen
Nuorten Lääkärien Yhdistys ry